

Jan Małek (opracowanie Juryj Ściapanaŭ, Anna Odrobińska)

Równość mężczyzn i kobiet w Szwecji w ostatnich dekadach XX wieku

W ostatnich dekadach XX wieku w Szwecji zaistniała ogólna polityczna zgoda co do zasad równości płci. Szwedzką politykę równości praw między płciami sprowadza się w swej istocie do zdolności każdej osoby do osiągnięcia niezależności ekonomicznej poprzez pracę zarobkową. Równie ważne były działania i środki skierowane na to, aby zarówno mężczyzna jak i kobieta mogli łączyć swoją pracę z ojcostwem i macierzyństwem. Zakładano, że powinno być również możliwe, aby wszyscy, niezależnie od płci, mogli mieć swój udział w rozwoju i uczestnictwie w różnorodnych aspektach życia społecznego według swoich zdolności i możliwości.

Rola instytucji administracji centralnej

Generalna odpowiedzialność za równość między mężczyzną a kobietą spoczywała w rękach minister ds. równości płci. Jednakże, polityka równości nie mogła się rozwijać w oderwaniu od innych aspektów życia społecznego, ani od społeczeństwa. Wynika z tego, że odpowiedzialność za wszystkie kwestie związane z równością płci spadały również na wszystkich ministrów wg swoich kompetencji.

Na początku lat 80. utworzono na szczeblu centralnym Departament ds. Równości Płci. Do jego zadań należało wspomaganie i inicjowanie wysiłków zmierzających do promowania równości na poziomie krajowym i regionalnym poprzez rozwój metod dalszego rozwoju płci na wszystkich polach politycznych. Do zadań tego departamentu należało również prowadzenie kwestii budżetowych i przekazywanie do Komisji ds. Równości Płci wszystkich problemów związanych z Ustawą o Równości Szans. Departament ten współpracował również z Unią Europejską, krajami nordyckimi i organizacjami międzynarodowymi działającymi na tym polu. Rzecznik ds. równości szans był państwowym organem, autonomicznym, utworzonym na mocy wejścia w życie pierwszej Ustawy o Równości Szans w 1980 roku. Jego zasadnicza misja polegała na zapewnieniu skuteczności ustawy drogą doradzania, informowania i negocjowania z pracodawcami i pracownikami oraz z organizacjami, które oni reprezentują. Rzecznik ten uczestniczył również w sporach dotyczących przypuszczalnych naruszeń prawnego zakazu dyskryminacji z powodu płci. W tym kontekście mógł również opierać się na innych ustawach, jak np. Ustawa o Bezpieczeństwie (Gwarancji) Zatrudnienia i Ustawa o Ochronie i Pracy Młodocianych.

Z obszernych badań, przeprowadzonych w 1998 roku przez ONZ wynikało, że Szwecja, zwłaszcza w porównaniu ze swoimi skandynawskimi sąsiadami, była najbardziej „równouprawnionym państwem świata – zarówno w relacjach między płciami, jak również pod względem podziału między bogatych i biednych”.

Zakres władzy i wpływów

W ostatnich dekadach XX wieku jednym z celów Szwecji w zakresie równości płci było osiągnięcie jednakowego udziału mężczyzn i kobiet w sprawowaniu władzy, a co za

tym idzie – możliwości wywierania wpływów tak na poziomie indywidualnym, jak i ogólnym.

Kobiety szwedzkie posiadają prawa wyborcze od 1921 roku i w ostatnich dekadach minionego stulecia korzystały z nich w szerokim stopniu. W 1998 roku osiągnęły w wyborach do riksdagu (parlamentu szwedzkiego) udział 43,6% w porównaniu do 40% w wyborach w 1994 roku i 34% w kadencji w latach 1991 – 1994. Od 1971 roku ilość deputowanych kobiet prawie się potroiła. Rezultat ten osiągnięto dzięki powszechnemu przekonaniu wszystkich partii politycznych o konieczności takiego kierunku działania, a zwłaszcza największej z nich – Partii Socjaldemokratycznej.

Najistotniejsza praca polityczna riksdagu odbywała się w stałych komisjach, w których 44,9 % stanowisk zajmowały kobiety. W 8 z 16 stałych komisji udział mężczyzn i kobiet był prawie równy (kobiet 47%). Kobieta została marszałkiem jednoizbowego parlamentu.

Po raz pierwszy w historii i jako pierwszy rząd w świecie, rząd szwedzki składał się w większości z kobiet (11 kobiet na 9 mężczyzn- wg stanu na grudzień 1998 roku). Na 27 sekretarzy stanu (najwyższych w hierarchii po ministrach) 12 przypadło kobietom.

Udział kobiet w terenowych organach władzy i administracji był zbliżony do riksdagu. 41% radnych stanowiły kobiety.

Niemniej politycy i społeczeństwo w Szwecji mieli świadomość, że wiele wysokich stanowisk kierowniczych w różnych dziedzinach życia nie pochodzących z wyboru bezpośredniego piastowali głównie mężczyźni. Dotyczyło to zwłaszcza najwyższych stanowisk w sektorze prywatnym. Stąd, z inicjatywy rządu i reprezentantów tego sektora, powołano w 1995 roku Akademię Zarządzania Przedsiębiorstwami, zadaniem której było między innymi przygotowywanie męskiej i żeńskiej kadry kierowniczej w aspekcie równości płci.

W 1994 roku rząd powołał komisję, której jako zadanie wyznaczono analizowanie podziału środków finansowych między mężczyznami i kobietami, jak również władzy ekonomicznej i kwestii płci. Celem tej komisji było badanie oddziaływania polityki gospodarczej na sytuację zarówno mężczyzn, jak i kobiet, śledzenie różnic w ich warunkach życiowych i poszukiwanie form wyrównywania oraz eliminowania tych różnic. Rząd podsumował wyniki tych studiów publikując je w języku szwedzkim i angielskim oraz przekazał władzom miejskim w różnych rejonach kraju 1,5 miliona koron szwedzkich na zorganizowanie konferencji na temat władzy, gospodarki i płci. Konsekwencja w działaniach na rzecz równouprawnienia kobiet i mężczyzn znalazła również swój wyraz w poprawionej w 1979 roku Ustawie o Następcstwie Tronu. Na mocy tej Ustawy, począwszy od 1980 roku dziedzictwo tronu przypada pierworodnemu, niezależnie od płci. Tak więc następcą/następczynią tronu w Szwecji po Karolu XVI Gustawie z trójki rodzeństwa będzie najstarsza Wiktorina.